

Наталка-полтавка

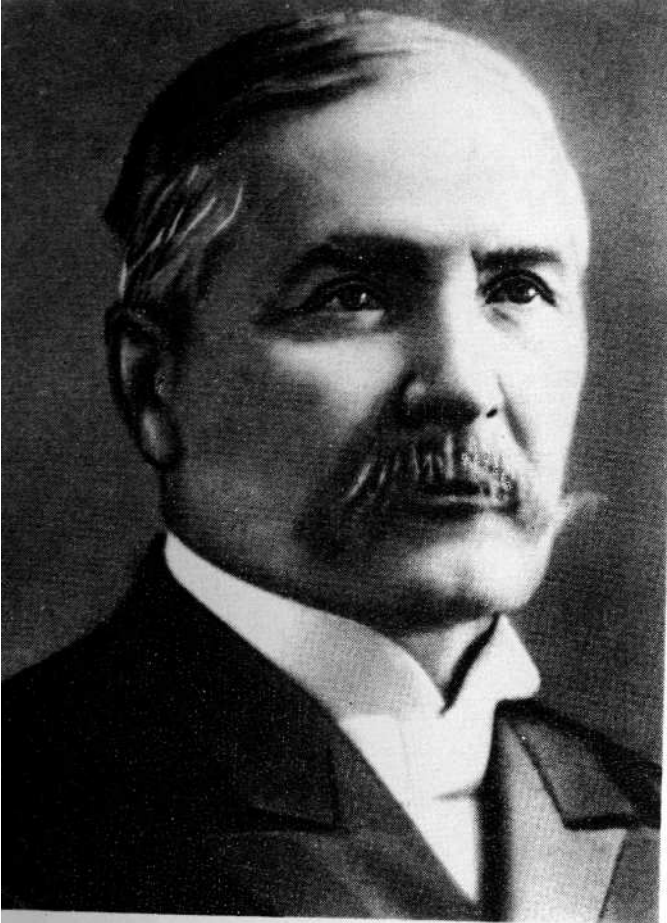

ИВАН ПЕТРОВИЧ КОТЛЯРСКИЙ
НАТАЛЬЯ РАПО

ОПЕ

4109/11с
БИБЛИОТЕКА
Федерального
центра

МИКОЛА ВИТАЛИЙОВИЧ ИСЕНИЧО

НАТАЛІЯ РАТИЦЬОЛТАВ

190

Д І Й О В І О С О Б И :

НАТАЛКА — українська дівчина *сопрано*
ГОРПИНА ТЕРПИЛИХА — її мати *меццо-сопрано*
ПЕТРО — коханий Наталчин *тенор*
МИКОЛА — далекий родич Терпилишин *баритон*
ТЕТЕРВАКОВСЬКИЙ — возний,
жених Наталчин *2-й тенор*
МАКОГОНЕНКО — сільський виборний *бас*

УБЕПТЮПА

Тема Третья

Sostenuto

ff

31

Andante sostenuto

mp *quasi pizz.* *cresc.*

Adagio

Tempo I

p *mf* *rall.* *p*

Andante espressivo cantabile

Тема вторая
 у небу. Хатаки
 Чоу на бога
 ною утха

3 *Andante*

cresc.

f *poco a poco dim.* *p*

4

cresc. *f*

dim. *p* *poco a poco rall.*

5 *Andante mosso*

p

3 2 1

3 2 1

7

Handwritten musical notation for the first system, featuring treble and bass staves with notes and rests.

86

Handwritten musical notation for the second system, including the instruction *poco a poco cresc.* and some triplets.

9

Handwritten musical notation for the third system, with various fingerings and articulation marks.

Handwritten musical notation for the fourth system, showing complex rhythmic patterns and fingerings.

10

Handwritten musical notation for the fifth system, starting with a forte (*ff*) dynamic marking.

11

f *p* poco a poco cresc.

12

34 3 31 4 3 1

f *p* Allegro

12 12 24 3 2 3 2 4 3 7 3

Handwritten annotations: 3 33, 34, 3 1, 3 1

Handwritten annotations: 4 1 43, 2 4 3, 3 1

Handwritten annotations: 3, 1 2 1, 2, 3, mf

Handwritten annotations: (b), 2, 4, p, sf

Handwritten annotations: 2 1

Handwritten musical score, first system. Treble clef, bass clef. Includes handwritten annotations: $3\ 4$, $2\ 4\ 5$, $2\ 4\ 3\ 5$, $1\ 3\ 2\ 4$. Dynamic markings: v .

Handwritten musical score, second system. Treble clef, bass clef. Includes handwritten annotations: $1\ 4$, $1\ 2$, 8 , $1\ 4$, $(2\ 1\ 3)$, $f\ 1\ 4$. Dynamic markings: v , f .

Handwritten musical score, third system. Treble clef, bass clef. Includes handwritten annotations: 3 , $1\ 2$, $1\ 4$, $1\ 4$, $(1\ 4)$, $(2\ 1\ 4)$. Dynamic markings: v .

Handwritten musical score, fourth system. Treble clef, bass clef. Includes handwritten annotations: $2\ 4\ 1$, $3\ 4$, $3\ 4$, $3\ 4$, f . Dynamic markings: f .

Handwritten musical score, fifth system. Treble clef, bass clef. Includes handwritten annotations: 3 , 5 , ff . Dynamic markings: ff .

W ~~AAA~~

dim. e rall.

Meno mosso

p.

7

f cantabile

f

First system of a piano score. The right hand features a melodic line with a long slur. The left hand has a rhythmic accompaniment. Performance markings include *dim.* and *poco' cresc.*

Second system of a piano score. The right hand continues the melodic line. The left hand has a rhythmic accompaniment. Performance markings include *espress. rall.*, *mp*, *f*, and *marcato*.

Third system of a piano score. The right hand has a melodic line. The left hand has a rhythmic accompaniment. Performance markings include *ten.*, *ff*, *mp*, and *marcato*. Handwritten notes in red ink say "H.H. nas para" and "Doppio movimento" with a musical notation symbol.

Fourth system of a piano score. The right hand has a melodic line. The left hand has a rhythmic accompaniment. Performance markings include *poco a poco cresc.*

Fifth system of a piano score. The right hand has a melodic line. The left hand has a rhythmic accompaniment. Performance markings include *sf*.

sempre più cresc.

sf

This system contains the first two staves of music. The upper staff features a melodic line with eighth and sixteenth notes, while the lower staff provides a rhythmic accompaniment with chords and eighth notes. The dynamic marking *sf* (sforzando) is placed above the first measure of the lower staff. The instruction "sempre più cresc." is written above the second measure of the upper staff.

ff

This system contains the next two staves of music. The upper staff continues the melodic line with some chromaticism. The lower staff features a more active accompaniment with eighth-note patterns. The dynamic marking *ff* (fortissimo) is placed above the first measure of the lower staff.

This system contains the third and fourth staves of music. The upper staff continues with a melodic line of eighth notes. The lower staff has a steady accompaniment of chords and eighth notes.

f p

This system contains the fifth and sixth staves of music. The upper staff features a melodic line with eighth notes and some rests. The lower staff has a steady accompaniment. The dynamic marking *f p* (fzando piano) is placed above the first measure of the lower staff.

f

This system contains the seventh and eighth staves of music. The upper staff continues with a melodic line. The lower staff has a steady accompaniment. The dynamic marking *f* (forte) is placed above the first measure of the lower staff.

First system of musical notation. The treble staff contains a melodic line with eighth and sixteenth notes, some beamed together. The bass staff provides harmonic support with chords and moving lines. A dynamic marking of *f* (forte) is present in the second measure.

Second system of musical notation. The treble staff continues the melodic development. The bass staff features a more active line. A dynamic marking of *non f* (non-forte) is placed above the first measure of the bass staff.

Third system of musical notation. The treble staff has a dense texture with many beamed notes. The bass staff has a more sparse texture. A dynamic marking of *ben marcato* (ben marcato) is placed below the first measure of the bass staff.

Fourth system of musical notation. The treble staff continues with complex rhythmic patterns. The bass staff has a more active line with many beamed notes.

Fifth system of musical notation. The treble staff continues with complex rhythmic patterns. The bass staff has a more active line with many beamed notes.

Handwritten numbers: 3, 2, 1, 3, 1

14 Stesso tempo, maestoso *koga*

pesante e rall.

15 Allegro vivace *vin*

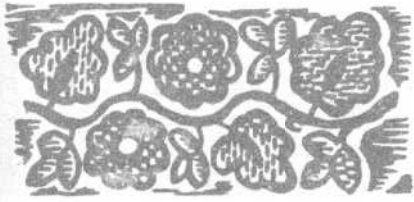
ff

ff

4109
 БИБЛИОТЕКА
 Воронежского
 музыкального училища
 Центальный № 3053

БИБЛИОТЕКА
 Ленинского
 музыкального училища
 Центальный № 18958

2-2-2-1

ДІЯ ПЕРША

Село над річкою Ворсклою. Через сцену вулиця українських хат, що веде до річки; на цій вулиці хата Терпилихи.

ЯВА І

Наталка (виходить із хати з відрами на коромислі; дійшовши до річки, ставить відра на березі, підходить на край сцени, в задумі і співає).

ВІЮТЬ ВІТРИ

Andante poco moderato

mp cresc. f

meno f

Наталка

mp

Ві_ ють віт_ ри,

cresc.

f

sotto voce
p

cresc.

Н. ві_ ють буй_ ні, аж де_ ре_ ва гнуть_ ся;

Н. ой, як бо_ лить мо_ є сер_ це, а сльо_ зи не

Ллють — ся! Ллють — ся!

cresc. *f* *f*

✓ Віють вітри, віють буйві, аж дерева гнуться; ✓
 Ой, як болить моє серце, а сльози не ллються! (2)

Трачу літа в лютім горі і кінця не бачу, ✓
 Тільки тоді і полегча, як нишком поплачу. (2)

Не поправлять сльози щастя, серцю легше буде, ✓
 Хто щасливим був часочок, повік не забуде. (2)

Єсть же люде, що і моїй завидують долі,
 Чи щаслива та билінка, що росте на полі? (2)

Що на полі, на пісочку, без роси, на сонці?
 Тяжко жити без милого і в своїй сторонці! (2)

Де ти, милий, чорнобривий? Де ти? — озовися!
 Як я, бідна, тут горюю, прийди подивися! (2)

Полетіла б я до тебе, та крилля не маю,
 Щоб побачив, як без тебе з горя висихаю. (2)

До кого я пригорнуся і хто приголубить?
 Коли тепер нема того, який мене любить. (2)

Петре! Петре! Де ти тепер? Може де скитаєшся у нужді і горі і проклинаєш свою долю; проклинаєш Наталку, що через неї утеряв пристанище, а може (плаче) забув, що я живу і на світі! Ти був бідним, любив мене і за те потерпів і мусив мене оставити; я тебе любила і тепер люблю. Ми тепер рівня з тобою; і я стала така бідна, як і ти. Вернися до мого серця! Нехай глянуть очі мої на тебе ще раз і навіки закрийються...

ЯВА II

Наталка і возний

Возний. Благоденственного і мирного пребиванія! (Набік.) Удобная okazія предстала зділати о собі предложеніє на самоті...

Наталка (кланяючись). Здорові були, добродію, пане возний!

Возний. Добродію! добродію! Я хотів би, щоб ти звала мене — тее-то як його — не више-пом'янутим ім'ярек.

Наталка. Я вас зову так, як все село наше величає, шануючи ваше письменство і розум.

Возний. Не о сем, галочко, — тее-то як його — хлопочу я, но желаю із медових уст твоїх слюшати умилительное названіє, сообразное моему чувствуію. Послушай:

ОД ЮНИХ ЛІТ

Poco allegro

f *p* *f* *p*

Возний

rall. cresc. *f* *p* *mf*

Од ю_них літ не

знал я лю_бо_ві, не о_щу_щав воз_же_ні_я в кро_ві;

p

poco a poco cresc.

как вдруг пред_стал На_тал_ки вид яс_ний, как рай_ський крин, ду_

p

В. *f*
 шис тий, пре_ крас_ ний; ут_ ро_ бу всю по_ тряс; кров взвол_но_ ва_ лась,
cresc. *f*

В. *f* *ten.*
 ду_ ша смі_ ша_ лась; на_ стал мой час!
f colla parte *ff*

Од юних літ не знав я любові, ✓
 Не відчував возження в крові;
 Як враз предстал Наталки вид ясний,
 Як райський крин, душистий, прекрасний;

Утробу всю потряс; ✓
 Кров взволновалась,
 Душа смішалась;
 Настав мой час!

Настав мой час; і серце все стонеть; ✓
 Як камінь, дух в пучину зол тонеть.
 Безмірно, ах! люблю тя, дівицю,
 Як жадний волк млядую ягницю.

Твій предвіщаєть зрак ✓
 Мні жизнь дражайшу,
 Для чувств сладчайшу,
 Як з медом мак!

Противні мні Статут і розділи, ✓
 Позви і копи страх надоїли;
 Несносен мні Синкліт весь бумажний,
 Противен тож і чин мой переважний.

Утіху ти подай ✓
 Душі смятенной,
 Моей письменной,
 О ти, мой рай!

Не в состоянні поставити на вид тобі сили любові моєї. Когда би я іміл — тее-то як його — стільки язиков, скільки артикулов в Статуті ілі скільки зап'ятих в Магдебурьськом праві, то і сих не довліло би на восхваленіє ліпоти твоєї! Єй-ей, люблю тебе до безконечності.

Наталка. Бог з вами, добродію! Що ви говорите! Я річі вашей в толк собі не возьму.

Возний. Лукавиш — тее-то як його — моя галочко! і добре все розумієш. Ну, коли так, я тобі коротенько скажу: я тебе люблю і женитись на тобі хочу.

Наталка. Гріх вам над бідною дівкою глумитися; чи я вам рівня? Ви пан, а я сирота; ви багатий, а я бідна; ви возний, а я простого роду; та й по всьому я вам не під пару.

Возний. Изложенні в отвітних річах твоїх резони суть — тее-то як його — для любові ничтожні. Уязвленне частореченною любовію серце, по всім божеським і чоловічеським законам, не взираєть ні на породу, ні на літа, ні на состояніє. Оная любов все — тее-то як його — ровняєть. Рци одно слово: «Люблю вас, пане возний!» — і аз, вишеупом'янутий, виконаю присягу о вірном і вічном союзі з тобою.

Наталка. У нас є пословиця: «знайся кінь з конем, а віл з волон»; шукайте собі, добродію, в городі панночки; чи там трохи єсть суддівен, писарівен, і гарних попівен? Любую вибирайте... Ось підіть лишень в неділю або в празник по Полтаві, то побачите таких гарних, таких гарних, що й розказати не можна.

Возний. Бачив я многих — і ліпообразних, і багатих, но серце моє не імієть — тіе-то як його — к ним посползновенія. Ти одна заложила йому позов на вічні роки, і душа моя ежечасно волаєть тебе і послі нишпорной даже години.

Наталка. Воля ваша, добродію, а ви так з-письменна говорите, що я того і не зрозумію; та й не вірю, щоб так швидко і дуже залюбитись можна.

Возний. Не віриш? Так знай же, що я тебе давно уже — тее-то як його — полюбив, як тільки ви перешли жити в наше село. Моїх діл околичності, возникаючії із неудобних обстоятельств, удерживали соділати признаніє перед тобою; тепер же читая — тее-то як його — благость в очах твоїх, до формального опреділенія о моеї участі, открой мні, хотя в терміні, партикулярно, резолюцію: могу лі — тее-то як його — без отсрочок, волокити, проторов і убитков получитьи во вічне і потомственное владініє тебе — движимое і недвижимое імініє для душі моєї — з правом владіти тобою спокійно, безпрекословно і по своєї волі — тее-то як його — розпоряжать? Скажи, говори, отвічай, отвітствуй, могу лі бить — тее-то як його — мужем пристойним і угодним душі твоєї і тілу?

Наталка (*снівает*).

ВИДНО ШЛЯХИ ПОЛТАВСЬКІІ

Andante

Наталка *mp con animato*

Вид_но_шля_хи пол_тав_ські_ї і слав_ну Пол_та_ву,

a tempo

24

The image shows a musical score for a piano piece. The first system is a piano introduction in G minor, 3/4 time, marked 'Andante'. It features a melody in the right hand and a supporting bass line in the left hand. The second system is a vocal melody for 'Наталка' in the same key and time, marked 'mp con animato'. The lyrics are 'Вид_но_шля_хи пол_тав_ські_ї і слав_ну Пол_та_ву,'. The piano accompaniment for the vocal part is marked 'a tempo' and 'p'. The score ends with a page number '24'.

cresc.
по_шануй_ те си_ро_ти_ ну не ввoдь_ те в сла_ ву.

cresc.
f

2 **Risoluto**
в сла_ ву.

f
espress.

Видно шляхи полтавській ✓
І славу Полтаву,
Пощануйте сиротину
І не вводьте в славу.

Двічі

Не багата я і проста, ✓
Но чесного роду,
Не стижуся пряди, шити
І носити воду.

Двічі

Ти в жупанах і письменний, ✓
І рівня з панами,
Як же можеш ти дружитися
З простими дівками?

Двічі

Єсть багачко городянок,
Вибирай любую;
Ти пан возний — тобі треба
Не мене, сільськую.

Двічі

(Закінчивши співати, говорить.)

Так, добродію, пане возний! Перестаньте жартувати надо мною, безпоміжною сиротою. Моє все багатство єсть моє добре ім'я; через вас люди почнуть шептати про мене, а для дівки, коли об ній люди зашепчуть...

Музика починає грати прелюдію. Наталка задумується, а возний міркує, собі на думці, і смішні міни перебігають на його обличчі.

ЯВА ІІІ

Наталка і возний, потім виборний, з'явившись на сцені, співає.

ДІД РУДИЙ

Andante

p *mp* *cresc.*

f *ff* *mp*

Виборний

Дід ру-дий, ба-ба ру-да, бать-ко ру-дий, ма-ти ру-да, дядь-ко ру-дий,

В. тіт-ка ру-да, брат ру-дий, сест-ра ру-да, і я рудий, ру-ду взяв, бо ру-ду-ю

f Risoluto

V.

спо_до_бав.

f

ff risol.

Дід рудий, баба руда, ✓
 Батько рудий, мати руда,
 Дядько рудий, тітка руда,
 Брат рудий, сестра руда,
 І я рудий, руду взяв,
 Бо рудую сподобав.

Ой, по горі, по Панянці, ✓
 В понеділок дуже вранці,
 Ішли наші новобранці;
 Поклонилися шинкарці;
 А шинкарка на них — морг:
 Іду, братіки, на торг..

Ішли ляхи на три шляхи, ✓
 А татари на чотири,
 Шведи-враги поле вкрили;
 Козак в лузі окликнувся,—
 Швед, татарин, лях здригнувся,
 В дугу всякий зігнувся!

(Коли виборний підходить до оркестру, Наталка підходить до відер, бере їх і йде додому.)

Возний. Чи се — тее-то як його — нова пісня, пане виборний?

Виборний. Та се, добродію (вклоняється), не пісня, а нісенітниця. Я співаю іноді, що в голову лізе, вибачайте, будьте ласкаві, я недобачив вас.

Возний. Нічого, нічого. Відкіль се так? Чи не з гостей ідете — тее-то як його?..

Виборний. Я іду із дому. Випроводжав гостя: до мене заїжджав засідатель наш, пан Щипавка; так уже, знаєте, не без того, — випили по одній, по другій, по третій, холодцем та ковбасою закусили, та вишнівки з кварту укутали, та й, як то кажуть, і підкріпилися.

Возний. Не розказовав же пан Щипавка якої новини?

Виборний. Де то не розказовав! Жаловався дуже, що всьому земству уврвалася тепер нитка, та так, що не тільки засідателям, а й самому комісарові * уже не те, як давно було... Така, каже, халепа, що притьмом накладно служити. Бо, каже, що перше дурницею доставалося, то тепер або випросити треба, або купити.

Возний. Ох! правда, правда; даже і в повітовом суді і во всіх присутственных містах униніє воспослідовало; малійшая проволочка ілі прижимочка просителю, як водилось перше, почитається за уголовное преступленіє; а взяточок, сиріч — винужденний подарочок, весьма-очень іскусно у істця ілі отвітчика треба виканючити. Та що й говорить! Тепер і при рекрутських наборах вовся не той порядок ведеться. Трудно становиться жить на світі.

Виборний. Зате нам, простому народові, добре, коли старшина богобоязлива і справедлива, не допуска письменним п'явкам кров із нас смоктати... Та куда ви, добродію, налагодились?

*) Засідатель — виборний член сільського суду. Комісар — чиновник, що відав збиранням податків, поліцією і т. д.

Возний. Я наміревал — тее-то як його — посітити нашу вдовствуующую дякониху, но, побачивши тут Наталку (*зітхає*), остановився побалакати з нею.

Виборний (*лукаво*). Наталку? А де ж (*озирається*) вона?

Возний. Може пішла додому.

Виборний. Золото — не дівка! Наградив бог Терпилиху дочкою. Крім того, що красива, розумна, моторна і до всякого діла дотепна — яке в неї добре серце, як вона поважає матір свою, шанує всіх старших себе; яка трудяща, яка рукодільниця; себе і матір свою на світі держить.

Возний. Нічого сказати — тее-то як його — хороша, хороша, і вже в такому віці...

Виборний. Та й давно б час, так що ж? Сирота, та ще й бідна. Ніхто і не квапиться.

Возний. Однак ж я чув, що Наталці траплялись женихи, і весьма пристойні, наприклад, тахтауловський дячок, чоловік знаменитий басом своїм, ізучен Ярмолоя і даже знаєть печерсько-лаврський напів; другий волосний — тее-то як його — писар із Восьмачок, молодець не убогий і продовжуючий службу свою безпорочно скоро год; третій — подканцелярист із суда по імені Скоробреха і многі другії, но Наталка...

Виборний. Що? Одказала? Добре зробила. Тахтауловський дяк п'є горілки багато і уже спада з голосу; волосний писар і подканцелярист Скоробреха, як кажуть, жевжики обидва і голі, вашці проше, як хлистки, а Наталці треба не письменного, а хазяїна доброго, щоб умів хліб робити і щоб жінку свою з матір'ю годовав і зодігав.

Возний. Для чого ж неписьменного? Наука — тее-то як його — в ліс не йде; письменство несть преткновеніє ілі поміха ко вступленію в законний брак. Я скажу за себе: правда, я — тее-то як його — письменний, но по благості всевишнього есмь чоловік, а по милості дворян — возний, і живу хоть не так, як люди, а хоч побіля людей; копійка волочиться і про чорний день іміється. Признаюся тобі, як приятелю, буде чим і жінку — тее-то як його — і другого кого годовати і зодігати.

Виборний. Так чом же ви не одружитесь? Уже ж, здається, пора. Хіба в ченці постригтися хочете? Чи ще, може, сужена на очі не нависла? Хіба хочете, щоб вам на весіллі сю пісню співали? Ось слухайте: (*співає*).

ОЙ ПІД ВИШНЕЮ

Andante

il basso marcato

dim.

The piano accompaniment is written for two staves. The right hand plays a melody with eighth and sixteenth notes, while the left hand provides a bass line with chords and moving lines. The tempo is marked 'Andante' and the dynamics include 'f' (forte) and 'dim.' (diminuendo).

Виборний
poco f

poco cresc.

Ой, під виш — не — ю, під че — реш — не — ю, сто — яв ста — рий

marcato

poco cresc.

The vocal line is written on a single staff in bass clef. The lyrics are: 'Ой, під виш — не — ю, під че — реш — не — ю, сто — яв ста — рий'. The piano accompaniment continues on two staves, with the right hand playing chords and the left hand playing a bass line. The tempo is marked 'marcato' and the dynamics include 'poco cresc.' (poco crescendo).

V.

з мо-ло-до-ю, як із я-го-до-ю. Сто-яв ста-рий з мо-ло-до-ю,

cresc.

dim.

cresc.

V.

як із я-го-до-ю.

f

Ой під вишнею, під черешнею, ✓
 Стояв старий з молодою, як із ягодою. (2)
 І просилася, і молилася: ✓
 Пусти мене, старий діду, на вулицю погулять. (2)
 Ой, я сам не піду і тебе не пушу: ✓
 Хочеш мене, старенького, та покинути. (2)
 Ой, не кидай мене, моя голубочко! ✓
 Куплю тобі хатку, і ще й сіножатку,
 І ставок, і млинок, і вишневий садок!
 Ой, не хочу хатки, ані сіножатки, ✓
 Ні ставка, ні млинка, ні вишневого садка. (2)
 Ой ти, старий дідуга, ізгнувся, як дуга, ✓
 А я, молоденька, гуляти раденька. (2)

Возний. Коли другії облизня поймають, то і ми остерегаємся. Наталка многим женихам піднесла печеного кабака; глядя на сіє, і я собі на умі.

Виборний. А вам що до Наталки? Будто всі дівки на неї схожі? Не тільки світу, що в вікні; сього дива повно на світі! Та до такого пана, як ви, у інчої аж жижка задрожить!

Возний (*набік*). Признаюсь йому в моєй любові к Наталці. Послухай, пане виборний! Нігде — тее-то як його — правди дівати, я люблю Наталку всею душею, всею мислюю і всім серцем моїм; не могу без неї жити, так її образ — тее-то як його — за мною і слідить. Як ти думаєш? Як совітуєш в такому моєм припадці?

Виборний. А що тут довго думати? Старостів посилати за рушниками, та й кінець. Стара Терпилиха не зсунулась ще з глузду, щоб вам одказати.

Возний. Ох, ох, ох!.. Стара не страшна, так молода кирлу гне! Я вже їй говорив, як то кажуть, надогад буряків — тее-то як його — так де! — ні приступу!

Виборний. Що ж вона говорить, чим одговорюється і що каже?

Возний. Она ізлагаєть нерезоннії — тее-то як його — причини; она приводить в довод знакомство вола з волом, коня з конем; нарицаєть себе сиротою, а мене паном; себе бідною, а мене багатим; себе простою — тее-то як його — а мене возним; і рішительний приговор учинила — що я їй, а она мні не рівня — тее-то як його.

Виборний. А ви ж їй що?

Возний. Я їй пояснил, що любов усе равняєть.

Виборний. А вона ж вам що?

Возний. Що для мене благопристойніє панночка, ніж простая селянка.

Виборний. А ви ж їй що?

Возний. Что она — тее-то як його — одна моя госпожа.

Виборний. А вона ж вам що?

Возний. Что она не вірить, що так дуже — тее-то як його — можна полюбити.

Виборний. А ви ж їй що?

Возний. Що я її давно люблю.

Виборний. А вона ж вам що?

Возний. Щоб я одв'язався од неї.

Виборний. А ви ж їй що?

Возний (*сердито*). Що? — Нічого!.. Тебе чорт приніс — тее-то як його — Наталка утєкла, а я з тобою остався.

Виборний. Ой, ви, письменні! Вгору деретєся, а під носом нічого не бачите; Наталка обманьовала вас, коли говорила, що ви їй не рівня. У неї не те на серці...

Возний. Не те? А що ж би такеє?

Виборний. Уже не що, другого любить; ви, може, чували, що як вони ще жили в Полтаві і покойний Терпило живий був, то приняв було до себе якогось сироту Петра за годованця. Хлопець виріс славний, гарний, добрий, проворний і роботящий; він од Наталки старший був годів три або чотири; з нею вигодовавсь і зріс вкупі. Терпило і Терпилиха любили годованця свого як рідного сына, та було й за що! Наталка любилаєть з Петром, як брат з сестрою. Но Терпило, понадіявшись на своє багатство, зачав знакомитись не з рівнею: зачав, бач, заводити бенькєти з повітчиками, з канцеляристами, купцями і цехмистрами — пив, гуляв і шахровав гроші; покинув свій промисл, малопомалу розточив своє добро, розпивсь, зачав гримати за Наталку на доброго Петра і вигнав його із свого дому; послі, як не стало і посліднього сього робітника, Терпило совсім ізвівсь; в бідності умер і без куска хліба оставив жінку і дочку.

Возний. Яким же побитом — тее-то як його — Терпилиха опинилася в нашем сєлі?

Виборний. У Терпила в городі на Мазурівці був двір — гарний, з рубленою хатою, коморою, льохом і садком. Терпилиха по смерті свого старого все те продала, перєшла в наше село, купила собі хатку і тепер живе, як ви знаєте.

Возний. А вишєреченний Петро де — тее-то як його — обрїтаєтьєся?

Виборний. Бог же його зна. Як пішов з двора, то мов в воду упав і чутки нема. Наталка без душі його любить, через його всім женихам одказує, та й Терпилиха без сльоз Петра не згадує.

Возний. Наталка неблагоразумна, любить такого чоловіка, которого — тее-то як його — может бить, і кістки погнили. Лучше синиця в жмені, як журавель в небі.

Виборний. Або, як той грек мовляв: «Лучше живий хорунжий, як мертвий сотник...» А я все-таки думаю, коли б чоловік добрий найшовся, то б Наталка вишла замуж, бо убожество їх таке велике, що невмоготу становитьєся.

Возний. Сердечний приятелю! Возьмись у Наталки і матері хождение іміти по моему сердечному ділу. Єжелі вииграєш, тее-то як його — любов ко мні Наталки і убїдиш її доводами сильними довести її до брачного моего ложа на законном основанії, то не пожалію — тее-то як його — нічого для тебе. Вір — без дані, без пошлени, кому хочєш позов заложу і контроверсії сочиню, — божусь в том — еже-ей! ей!

Виборний (*подумавши трохи*). Що ж? Спрос не біда. Тут зла ніякого нема. Тільки Наталка не промах!.. О, розумна і догадлива дівка!

Возний. Осмільсь! Ти умієш увернутись — тее-то як його — хитро, мудро, недорогогим коштом; коли ж що — то можна і брєхнути для обману, приязні ради.

Виборний. Для обману? Спасибі за се! Брєхать і обманьовать других — од бога грїх, а од людей сором.

Возний. О, простота, простота! Хто тепер — тее-то як його — не брєшеть і хто не обманиваєть? Повір мні: єжелі б здесь собралося много народу і знеацька ангел з неба з огненною різкою злетів і воскликнул: «Брєхуни і обманщики!.. ховайтєсь, а то я поражу вас!..» Єй-ей, всі присіли би к землі совїсті ради! Блаженна лож, когда биваєть в пользу ближніх, а то біда — тее-то як його — що часто лжем ілі ради своєї вигоди, ілі на упад других.

Виборний. Воно так, конечно, всі люди грішні, однак ж...
 Возний. Що однак ж? Всі грішні, та ще й які!.. І один другого так обманюють, як того тре-
 ба, і як не верти, а виходить — кругова порука. Слухай: (співає)

ВСЯКОМУ ГОРОДУ НРАВ І ПРАВА

Allegretto vivace

Instrumental introduction in G major, 2/4 time. Dynamics: *f*, *mf cresc.*, *f*, *ff*.

mf Возний

Вся_ко_му го_ро_ду нрав і пра_ва, вся_ка і_мі_еть свой ум го_ло_

Vocal line and piano accompaniment for the first line of the song. Dynamics: *p*.

ва, вся_ко_го при_хо_ті во_дять за ніс, вся_ко_го

Vocal line and piano accompaniment for the second line of the song. Dynamics: *non troppo f*.

ма_нить к на_жи_ві свій біс.

Vocal line and piano accompaniment for the third line of the song. Dynamics: *f*.

Всякому городу нрав і права, ✓
 Всяка імієть свой ум голова,
 Всякого прихоті водять за ніс,
 Всякого манить к наживі свій біс.

Двічі

Лев роздираєть там волка в куски, ✓
 Тут же волк цапа скубе за виски;
 Цап в огороді капусту псує:
 Всякий з другого бере за своє.

Двічі

Всякий, хто вище, то нижчого гне — ✓
 Дужий безсильного давить і жме,
 Бідний багатого певний слуга,
 Корчиться, гнеться пред ним, як дуга.

Двічі

Всяк, хто не маже, то дуже скрипить, ✓
 Хто не лукавить, то ззаду сидить;
 Всякого рот дере ложка суха —
 Хто ж єсть на світі, щоб був без гріха?

Двічі

Виборний. Воно так! Тільки великим грішникам часто і даром проходить, а маленьким грішникам такого завдають бешкету, що і старикам невпам'ятку. Добре, пане возний, я вас поважаю і зараз іду до старої Терпилихи. Бог зна до чого веде, — може воно і добре буде, коли ваша доля щаслива.

Возний і виборний

ОЙ ДОЛЯ ЛЮДСЬКАЯ

Andante mesto

Handwritten note: *но нотам*

Musical notation for piano introduction, starting with *f* and *marc.*, ending with *dim.*

Tempo I

Возний

Ой до- ля люд-ська - я - до-ля есть слі-

Виборний

Ой до- ля люд-ська - я - до-ля есть слі-

Handwritten note: *но нотам*

Handwritten note: *rall.*

Handwritten note: *p*

Handwritten note: *p*

Handwritten note: *p*

03. *poco cresc.*
 _па_ я! Час — то слу_жить злим, не_ гід_ ним

poco cresc.
 _па_ я! Час_ то слу_жить злим, не_ гід_ ним

poco cresc.

03. *f*
 і їм по_ма_ га_ є. — га_ є.

f *poco rall.*

Ой доля людська — доля єсть сліпая! ✓
 Часто служить злим, негідним і їм помагає. (2)

Добрі терплять нужду, по миру товчуться, ✓
 І все не в лад їм приходить, за що не возьмуться. (2)

До кого ж ласкава ся доля лукава,
 Такий живе як сир в маслі, спустивши рукава. (2)

Без розума люде в світі живуть гарно,
 А з рзумом та в недолі, вік проходить марно. (2)

Ой доле людська, чом ти не правдива,
 Що до інших дуже гречна, а до нас спесива. (2)

(Закінчивши співати, виходять.)

Завіса

Andante mesto

опер. п. 10

Handwritten checkmark and number 2 on the left margin.

dim.

This system contains two staves of music. The upper staff features a melodic line with a *dim.* (diminuendo) dynamic marking. The lower staff provides a harmonic accompaniment with a steady eighth-note pattern.

cresc. *f* dim.

This system continues the two-staff arrangement. The upper staff shows a *cresc.* (crescendo) leading to a *f* (forte) dynamic, followed by a *dim.* (diminuendo). The lower staff maintains its accompaniment pattern.

Andante *p dolce*

Andante

p dolce

This system is marked *Andante* and *p dolce*. The upper staff has a slower melodic line, and the lower staff continues with the accompaniment.

cresc.

This system features a *cresc.* (crescendo) dynamic marking. The upper staff has a melodic line that rises in pitch, while the lower staff continues with the accompaniment.

Handwritten checkmark above the first measure.

p

First system of a piano score. The right hand features a melodic line with slurs and ties. The left hand plays a rhythmic accompaniment of eighth notes. A dynamic marking of *p* (piano) is present in the second measure.

cresc.

f

rit.

Second system of the piano score. The right hand continues with slurred chords. The left hand maintains the eighth-note accompaniment. A dynamic marking of *f* (forte) appears in the third measure. A handwritten *rit.* (ritardando) is written above the right hand in the third measure.

Third system of the piano score. The right hand features a melodic line with slurs and ties. The left hand continues with the eighth-note accompaniment.

poco rit.

p

pp

Handwritten signature and checkmark in the top right corner.

Fourth system of the piano score. The right hand features a melodic line with slurs and ties. The left hand continues with the eighth-note accompaniment. Dynamic markings of *poco rit.* (poco ritardando), *p* (piano), and *pp* (pianissimo) are present. A handwritten signature and checkmark are in the top right corner.

ЯВА ІV

Терпилишина хата. Мати пряде, а дочка шие.

Терпилиха. Ти оп'ять чогось сумуєш, Наталко! Оп'ять щось тобі на думку спало?..

Наталка. Мені з думки не йде наше безталання.

Терпилиха. Що ж робить? Три роки уже, як ми по убожеству своєму продали дворик свій на Мазурівці, покинули Полтаву і перешли сюди жити; покойний твій батько довів нас до сього.

Наталка. І, мамо!.. Так йому на роду написано, щоб жити багатим до старості, а умерти бідним; він не виноват.

Терпилиха. Лучче б була я умерла: не терпіла б такої біди, а більше через твою непокорність.

Наталка (*кладає роботу*). Через мою непокорність ви біду терпите? Мамо!

Терпилиха. Аякже? Скільки хороших людей сватались за тебе — розумних, зажиточних і чесних, а ти всім одказала, — скажи, в яку надежду?

Наталка. В надежду на бога. Лучше посідию дівкою, як піду заміж за таких женихів, які на мені сватались. Уже нічого сказати — хороші люди!

Терпилиха. А чому й ні? Дяк тахтауловський чом не чоловік? Він письменний, розумний і не без копійки. А волосний писар і підканцелярист Скоробрешенко, — чому не люди? Кого ж ти думаєш дождатись — може, пана якого, або губерського панича? Лучше б всього, якби вишла за дяка, — мала б вічний хліб; була б перше дячихою, а послі і попадею.

Наталка. Хотя і протопопшею, то бог з ним! Нехай вони будуть розумні, багаті і письменніші од нашого возного, та коли серце моє не лежить до їх і коли вони мені осоружні!.. Та і всі письменні — нехай вони собі тямляться!

Терпилиха. Знаю, чом тобі всі не люб'язні; Петро нав'яз тобі в зуби. Дурниця все те, що ти думаєш; чотири годи уже як об нім ні слуху нема, ні послушанія.

Наталка. Так що ж? Адже ж і він об нас нічого не чує, та ми живемо; то і він жив і так же пам'ятує об нас, та боїться вернутись.

Терпилиха. Ти не забула, як покойний твій батько наслідок незлюбив Петра і, умираючи, не дав свого благословення на твоє з ним замужество; так і мого ніколи не буде.

Наталка (*підбігає до матері, хапає її за руки і співає*):

ОЙ МАТИ, МАТИ

Andante semplice

mf cresc. f

Наталка

Ой ма-ти, ма-ти! Серце не вва-жа-є,

p

Н. *dim.* *cresc.* *f*
 ко_го раз по_лю_бить, з тим і у_ми_ра_є. Ко_го раз по_лю_бить,

Н. *f*
 з тим і у_ми_ра_є.

Ой мати, мати! Серце не вважає, ✓
 Кого раз полюбить, з тим і умирає. (2)
Кохане
 Лучше умерти, як з немилим жити, ✓
 Сохнуть з печалі, щодень сльози лити. (2)

Бідність і багатство — єсть то божа воля; ✓
 З милим їх ділити — єсть щаслива доля. (2)

Ой хіба ж я, мати, не твоя дитина, ✓
 Коли моя мука тобі буде мила?

І до мого горя ти жалю не маєш, ✓
 Хто прийшовсь по серцю, забудь заставляєш!..

(Проспівавши, говорить.)

О мамо, мамо! Не погуби дочки своєї! (Плаче).

Терпилиха (чуло). Наталко, схаменись! Ти у мене одна, ти кров моя: чи захочу я тебе погубити? Убожество моє, старість силують мене швидче замуж тебе оддати... Не плач, дочко! Я тобі не ворог. Правда, Петро добрий парубок, та де ж він? Нехай же приїде, нехай вернеться до нас; він не лежень, трудящий, з ним обідніти до злиднів не можна. Але що ж! Хто відає — може де запропастився, а може і одружився де, може забув і тебе. Тепер так буває, що одну нібито любить, а о другій думає.

Наталка. Петро не такий; серце моє за його ручається і воно мені віщує, що він до нас вернеться. Якби він знав, що ми тепер так бідні — о, з кінця світа прилинув би до нас на помоч.

Терпилиха. Не дуже довіряй своєму серцю: сей віщун часто обманює. Придивися, як тепер робиться в світі, та й о Петрі так думай. А лучше, якби ти була покорна і мене послухала.

ЧИ Я ТОБІ, ДОЧКО

Moderato

mp

Терпилиха

(Handwritten circled X)

Чи я то_бі, доч_ко, доб_ра не же_ла_ю, ко_ли ко_го зя_тем

со_бі ви_би_ра_ю? Ой доч_ко, доч_ко! Що ж ме_ні на_ча_ти,

де ж люб'яз_но_го зя_тя до_ста_ти? _ста_ти?

poco rall.

Для повторення Для закінчення

poco rall.

p rall.

pp

Чи я тобі, дочко, добра не желяю,
Коли кого зятем собі вибираю?
Ой дочко, дочко! що ж мені начати,
Де ж люб'язного зятя достати?

Петро десь блукає, може оженився, ✓
Може за тобою недовго журився.
Ой дочко... і т. д.

По старості мої живу через силу, ✓
Не діждавшись Петра, піду і в могилу.
Ой дочко... і т. д.

Тебе ж без приюту, молоду дитину, ✓
На кого оставлю, бідну сиротину?
Ой дочко... і т. д.

Ти на те ведеш, щоб я не дождала бачити тебе заміж, щоб через твоє упрямство не дожила я віку: бідність, сльози і перебори твої положать мене в домовину. (Плаче).

Наталка. Не плачте, мамо! Я покоряюсь вашій волі і для вас за першого жениха, вам угодного, піду заміж; перенесу своє горе, забуду Петра і не буду ніколи плакати.

Терпилиха. Наталко, дочко моя! Ти все для мене на світі! Прошу тебе, викинь Петра з голови і ти будеш щасливою. Але хтось мелькнув мимо вікна, чи йде хто до нас? (Виходить.)

ЯВА V

Наталка (сама). Трудно, мамо, викинути Петра із голови, а ще трудніше із серця. Но що робить!.. Дала слово за першого вийти заміж; для покою матері треба все перенести. Скреплю серце своє, перестану журитись, осушу сльози свої і буду весела. Женихи, яким я одказала, в другий раз не прив'яжуться; возному так одрізала, що мусить одчепитися; більше, здається, нема на приміті. А там... ох!.. Серце моє чогось щемить... (Почувши, що хтось наближається до дверей, береться до роботи).

ЯВА VI

Наталка, виборний, Терпилиха

Виборний. Помагай-бі, Наталко! Як ся маєш, як поживаєш?

Наталка. Ат, живемо і маємося, як горох при дорозі; хто не схоче, той не вскубне.

Терпилиха. На нас, бідних і безпомощних, як на те похиле дерево, і кози скачуть.

Виборний. Хто ж тобі виноват, стара? Якби оддала дочку заміж, то й мала, хто вас обороняв би.

Терпилиха. Я сього тільки і хочу, так що ж...

Виборний. А що таке? Може, женихів нема, або що? А може, Наталка?..

Терпилиха. То бо то й горе! Скільки не траплялись — і хороші людиці, так: «не хочу, та й не хочу!»

Виборний. Дивно мені та чудно, що Наталка так говорить; я ніколи б од її розуму сього не ждав.

Наталка. Так от вам здається, а ніхто не віда, хто як обіда.

Терпилиха. Отак все вона — приговорками та одговорками і вивертається; а до того іще як придасть охання та сльоз, то я і руки опушу.

Виборний. Час би, Наталко, взятись за розум: ти уже дівка, не дитя. Кого ж ти дожидаєшся? Чи не із города ти таку примху принесла з собою? О! Там панночки дуже чваняться собою і вередують женихами: той не гарний, той не багатий, той не меткий; другий дуже смирний, інчий дуже бистрий; той кирпатий, той носатий, та чом не воєнний, та коли і воєнний, то щоб гусарин. А од такого перебору досидяться до того, що послі на їх ніхто і не гляне.

Наталка. Не рівняйте мене, пане виборний, з городянками: я не вередую й не перебираю женихами. Ви знаєте, хто за мене сватався. Чи уже ж ви хочете спхнути мене із мосту та в воду?

Виборний. Правда, заміж вийти — не дощову годину пересидіти; але мені здається, якби чоловік надійний трапився, то б не треба ні для себе, ні для матері йому одказувати; ви люди не багаті.

Терпилиха. Не багаті! Та така бідність, таке убожество, що я не знаю, як дальше й на світі жити!

Наталка. Мамо! Бог нас не оставить: єсть і біднійші од нас, а живуть же.

Терпилиха. Запевне, що живуть, але яка жизнь їх?

Наталка. Хто живе чесно й годується трудами своїми, тому й кусок черствого хліба смачніший од м'якої булки, неправдою нажитої.

Терпилиха. Говори, говори! А на старості гірко терпіти нужду і во всім недостаток. (До виборного). Хоть і не годиться своєї дочки вихвалити, та скажу вам, що вона добра у мене дитина; вона обіщала для мого покою за першого жениха, аби б добрий, вийти заміж.

Виборний. Об розумі і добрім серці Наталки нічого говорити; всі матері приміром ставлять її своїм дочкам. Тільки нігде правди дівати, трудненько тепер убогій дівці заміж вийти; без приданого, хоть будь вона мудрійша од царя Соломона, а краща од прекрасного Іосифа, то може умерти сідою панною.

Терпилиха. Наталко! Чуєш, що говорять? Жалій послі на себе, а не на другого кого.

Наталка (зітхає). Я і так терплю горе!

Виборний. Та можна вашому горю і пособити; (лукаво) у мене єсть на приміті чолов'яга — і поважний, і багатий, і Наталку дуже собі уподобав.

Наталка (набік). От і біда мені!

Терпилиха. Жартуєте, пане виборний!

Виборний. Без жартів, знаю гарного жениха для Наталки. А коли правду сказати, то я і прийшов за його поговорити з вами, пані Терпилихо.

Наталка (нетерпляче). А хто такий той жених?

Виборний. Наш возний, Тетерваковський. Ви його знаєте... Чим же не чоловік?

Наталка. Возний? Чи він же мені рівня? Ви глумитесь надо мною, пане виборний!

Терпилиха. Я так привикла к своєму безталанню, що боюся і вірять, щоб була сьому правда.

Виборний. З якого ж побиту мені вас обманьовати? Возний Наталку полюбив і хоче на ній женитись — що ж тут за диво? Ну, скажіте ж хутенько, як ви думаете?

Терпилиха. Я душею рада такому зятеві.

Виборний. А ти, Наталко?

Наталка. Бога бійтесь, пане виборний! Мені страшно і подумати, щоб такий пан — письменний, розумний і поважний — хотів на мені женитись. Скажіть мені перше, для чого люди женяться?

Виборний. Для чого? Для того... а ти буцім і не знаєш!

Наталка. Мені, здається, для того, щоб завести хазяйство і сімейство; жити люб'язно і дружно; бути вірними до смерті і помагати одно другому. А пан, которий жениться на простій дівці, чи буде її вірно любити. Чи буде їй щирим другом до смерті? Йому в голові і буде все роїтися, що він її виручив із бідності, вивів у люди і що вона йому не рівня; буде на неї дивитися з презирством і обходитися з неповагою, і у пана така жінка буде гірше наймички... буде крепачкою.

Терпилиха. Оттак вона всякий раз і занесе, та й справляйся з нею! Коли на те пішло, то я скажу: якби не годованець наш Петро, то й Наталка була б як шовкова.

Виборний. Петро? Де ж він? А скільки років, як він пропада?

Терпилиха. Уже років трохи не з чотири.

Виборний. І Наталка так безглузділа, що любить запропастившогося Петра? І Наталка, кажеш ти, добра дитина, коли бачить рідну свою матір при старості, в убожестві, всякий час з заплаканими очима і туж-туж умираючу од голодної смерті — і не зжалиться над матір'ю? А ради кого? Ради пройдисвіта, ланця, що може де в острозі сидить, може умер, або в москалі завербовався!

(На протязі цього монолога Терпилиха й Наталка плачуть.)

ЕЙ, НАТАЛКО

Sostenuto
Виборний

Ей, На_

V.

-тал_ ко, не дро_чи_ ся! Ей, На_ тал_ ко, не дро_чи_ ся!

Терпилиха

mf *dim.*

Та по_жалій рід_ной, ме_не, ста_рой, бід_ной, — сха_ме_ни_ ся! Сха_ме_ни_ ся!

mf *poco cresc.* *dim.*

Наталка

f

Не плач, ма_мо, не жу_ри_ ся! Не плач, ма_мо, не жу_ри_ ся!

Виборний

 dim.

За_будь Пе_тра_лан_ця, прой_до_ху, по_ган_ця, — по_ко_ри_ ся!

f *f* *dim.*

Наталка

Ма — мо, не жу — ри — ся!

Терпилиха

Будь же, доч — ко, мні пос — луш — на! Будь же,

По — ко — ри — ся!

Не плач, не жу — ри — ся! То — бі по — ко — ря — юсь, на все со — гла — ша — юсь

доч — ко, мні пос — луш — на! Та по — жа — лій рід — ной, ме — не, ста — рой бід — ной, —

За — будь Пе — тра — лан — ця, прой — до — ху, по — ган — ця,

Н. *dim.* *p* пря_мо_душ_ но! Пря_мо_душ_ но! Де

Т. *dim.* *p* سخا_ме_ни_ ся! سخا_ме_ни_ ся! Де

В. *dim.* *p* по_ко_ри_ ся! По_ко_ри_ ся! Де

dim. *p* *f ben* *sostenuto*

Н. зго_ да є в сі_ мей_ стві, де мир і ти_ ши_ на; ща_

Т. зго_ да є в сі_ мей_ стві, де мир і ти_ ши_ на; ща_

В. зго_ да є в сі_ мей_ стві, де мир і ти_ ши_ на; ща_

fp *mf p*

Н. *f* —сли — ві там лю — ди, бла — жен — на сто — ро — на, *f* їх
 Т. *f* —сли — ві там лю — ди, бла — жен — на сто — ро — на, *f* їх
 В. *f* —сли — ві там лю — ди, бла — жен — на сто — ро — на, *f* їх

dim. *cresc.*

Н. *f* бог бла — го — слов — ля — еть, до — бро їм по — си — ла — еть і
 Т. *f* бог бла — го — слов — ля — еть, до — бро їм по — си — ла — еть і
 В. *f* бог бла — го — слов — ля — еть, до — бро їм по — си — ла — еть і

1

H. з ни_ ми вік жи_ веть. | з ни_ ми вік жи_ веть |х *f*

T. з ни_ ми вік жи_ веть. | з ни_ ми вік жи_ веть |х *f*

B. з ни_ ми вік жи_ веть. | з ни_ ми вік жи_ веть |х *f*

2

H. _вєть! | з ни_ ми вік жи_ веть.

T. _вєть | з ни_ ми вік жи_ веть.

B. _вєть! | з ни_ ми вік жи_ веть.

2

росо а росо дїт.

p

Виборний.
Ей, Наталко, не дровичся!. (2)

Терпилиха.
Та пожалій рідной,
Мене, старой, бідной,—
Схаменися! (2)

Наталка.
Не плач, мамо, не журися! (2)

Виборний.
Забудь Петра-ланця,
Пройдоху, поганця,—
Покорися! (2)

Терпилиха.
Будь же, дочко, мні послушна!

Наталка.
Мамо, не журися!

Терпилиха.
Будь же, дочко, мні послушна!

Наталка.
Не плач, не журися!
Тобі покоряюсь,
На все соглашаюсь
Прямодушно! (2)

Терпилиха.
Та пожалій рідной,
Мене, старой, бідной,—
Схаменися! (2)

Виборний.
Забудь Петра-ланця,
Пройдоху, поганця,—
Покорися! (2)

(втръох)

Де згода є в сімействі, де мир і тишина;
Щасливі там люди, блаженна сторона,
Іх бог благословляєть,
Добро їм посилаєть
І з ними вік живєть. (2)

Терпилиха. Дочко моя! Голубко моя! Пригорнись до мого серця, покорність твоя житні і здоров'я мені придаєть. За твою повагу й любов до мене бог тебе не оставить, моє дитятко!

Наталка. Мамо, мамо! Все для тебе стерплю, все для тебе зроблю, і коли мені бог допоможеť осушити твої сльози, то я найщасливійша буду на світі, тільки...

Виборний. А все-таки «тільки»! Вже куди не кинь, то клин. Викинь лиш дур з голови; удар лихом об землю, — мовчи та диш!

Терпилиха. Так, дочко моя! Коли тобі що і наверхється на ум, то подумай, для кого і для чого виходиш за возного замуж.

Наталка. Так я сказала уже, що все для тебе зроблю, тільки щоб не спішили з весіллям.

Виборний. А нащо ж і одкладовать в довгий ящик; адже ми не судді.

Терпилиха. Та треба ж таки прибраться к весіллю: хоч рушники і єсть готові, так іще дечого треба.

Виборний. Аби рушники були, а за прибори на весілля не турбуйтесть, наш возний — чоловік, не взяв його кат, — на свій кошт таке бундючне весілля уджигне, що ну! Послухайте ж сюда: сьогодні зробимо сватання, і ви подавайте рушники, а там уже умовитєся собі з паном женихом і за весілля. Прощайте! Гляди ж, Наталко, не згедзайся, як старости прийдуть! Пам'ятуй, що ти обіщала матері. Прощайте, прощайте!

Терпилиха. Прощайте, пане виборний. Спасєть вас бог за вашу приязнь.

Виходять разом з виборним.

Наталка (сама). Не минула мене лиха година, возний гірше реп'яха причепився. А здається що Макогоненко до всей біди привідця. Боже милосердний! Що зо мною буде? Страшно і подумать, як з немилим чоловіком весь вік жити, як нелюба миловати, як осоружного любити! Куди мені діватись? Де допомоші шукати? Кого просити? Горе мені! Добрі люди, допоміте мені, пожалійте мене! А я од всього серця жалію об дівках, які в такій біді, як я тепер. (Падає навколішки й здимає догори руки). Боже! Коли вже воля твоя єсть, щоб я була за возним, то вижени любов до Петра із мого серця і наверни душу мою до возного, а без сього чуда я пропаду навіки... (Встає й співає).

ЧОГО Ж ВОДА КОЛОМУГНА

Andante

f *росо* *p* *p*

Detailed description: This block contains the piano introduction for the piece. It is marked 'Andante' and is in 3/4 time with a key signature of one flat. The music features a melody in the right hand and a supporting bass line in the left hand. Dynamics include forte (f), piano (p), and a 'rosso' marking. There are some handwritten checkmarks and a circled 'V' on the left side of the page.

Наталка

p *cresc.* *f* *espressivo*

Чо- го ж во- да ко- ло- ми- на, чи не хви- ля

Detailed description: This block shows the vocal line for the first part of the song. The singer is identified as 'Наталка'. The lyrics are 'Чо- го ж во- да ко- ло- ми- на, чи не хви- ля'. The music is marked with dynamics *p*, *cresc.*, *f*, and *espressivo*. The piano accompaniment is also shown below the vocal line.

dim. *p* *cresc.* *f*

зби- ла? Чо- го ж і я смут- на те- пер,

cresc. *mf*

Detailed description: This block shows the vocal line for the second part of the song. The lyrics are 'зби- ла? Чо- го ж і я смут- на те- пер,'. The music is marked with dynamics *dim.*, *p*, *cresc.*, *f*, *cresc.*, and *mf*. The piano accompaniment continues below the vocal line.

Н. *dim.* *p* *pp*

чи не ма-ти би-ла? би-ла?

Чого ж вода коломітна, ✓
 Чи не хвиля збила?
 Чого ж і я сумтна тепер,
 Чи не мати била? | Двічі

Мене мати та не била —
 Самі сльози ллються;
 Од милого людей нема,
 Од нелюба шлються. | Двічі

Прийди, милий, подивися, ✓
 Яку терплю муку!
 Ти хоть в серці, но од тебе
 Беруть мою руку. | Двічі

Спіши, милий, спаси мене ✓
 Од лютой напасті!
 За нелюбом коли буду,
 То мушу пропасти! | Двічі

Завіса

АНТРАКТ

Allegretto gioioso

1

p sub.

This system contains the first two measures of a musical piece. The right hand features a complex, flowing melodic line with many slurs and accents. The left hand provides a steady accompaniment with chords and single notes. A box containing the number '1' is positioned above the first measure. The dynamic marking *p sub.* is placed above the first measure of the second staff.

f

This system contains the next two measures. The right hand continues with its intricate melodic pattern. The left hand accompaniment becomes more active, with a dynamic marking of *f* (forte) appearing above the first measure of the second staff.

2

This system contains the next two measures. The right hand's melodic line is highly technical, featuring many slurs and accents. The left hand accompaniment includes several measures with a 'V' marking, likely indicating a vibrato or a specific performance technique. A box containing the number '2' is positioned above the first measure of the second staff.

sempre f

This system contains the next two measures. The right hand continues with its complex melodic line. The left hand accompaniment features a dynamic marking of *sempre f* (sempre forte) above the first measure of the second staff, indicating a sustained strong dynamic.

This system contains the final two measures of the page. The right hand's melodic line concludes with a flourish. The left hand accompaniment continues with its rhythmic pattern. The piece ends with a final chord in the right hand.

8

8

poco a poco rall.

ff

3

Andante cantabile

mp

cresc.

f

4

cresc.

f

dim.

rall.

Sostenuto

ben marcato

Allegro come prima

rall. molto

f

f

ff

ff pesante

ff molto

vivace

sempre ff accel.

rall.

ДІЯ ДРУГА

Та сама вулиця до річки.

Я В А І

Микола (сам).

ТА НЕМАЄ В СВІТІ ГІРШ НІКОМУ

Andante vigoroso

mf *f*

Микола

Та не_ма_є в сві_ті гірш ні_ко_му.

mf

як бур-ла-ці мо-ло-до-му. Гей, гей!

Як бур-ла-ці мо-ло-до-му.

Та немає в світі гірш нікому, як бурлаці молодому. ✓
 Гей, гей! Як бурлаці молодому.
 Бурлак ходить, заробляє, аж піт очі заливає. ✓
 А хазяїн його лає, а хазяйка дорікає:
 Де ж ти, хлопче, волочився, що по пояс заросився? ✓
 Був я в лісі, був я в полі, шукав козак своєї долі...

Один собі живу на світі, як билинка на полі; сирота — без роду, без племені, без талану і без приюту. Що робить — і сам не знаю. Був у городі, шукав міста — но скрізь опізнився. (Думає). Одважусь у пекло на три дні! Піду на Тамань, пристану до чорноморців. Хоть із мене і непоказний козак буде, то єсть же і негідніші од мене. Люблю я козаків за їх обичай! Вони коли не п'ють, то людей б'ють, а все не гуляють...

Так і я з чорноморцями буду тетерю їсти, горілку пити, люльку курити і черкес бити. Тільки там треба утаїти, що я письменний: у них, кажуть, із розумом не треба висоватись. Та се невелика штука. І дурнем не трудно прикинутись.

ЯВА ІІ

Петро (виходить, він не бачить Миколи, співає).

СОНЦЕ НИЗЕНЬКО

The musical score is written in 3/4 time with a key signature of two flats (B-flat and E-flat). It consists of four systems of music. The first system is a piano introduction marked 'Andante' with a dynamic of 'p'. The second system continues the piano accompaniment, marked 'poco rall.' and 'mf'. The third system continues the piano accompaniment, marked 'f'. The fourth system introduces the vocal line for Petro, marked 'mf', with the lyrics: 'Сон_ це ни_ зень_ ко, ве_ чір бли_ зень_ ко,'. The piano accompaniment continues in the fourth system, marked 'p'.

П. спі_ шу до те_ бе, ле_ чу до

П. те_ бе, мо_ є сер_ день_ ко! Мо_ є сер_

П. - день_ ко!

f *p* *Sostenuto* *p* *ff*

1.2.3 4

Сонце низенько, вечір близенько, ✓
 Спішу до тебе, лечу до тебе,
 Моє серденько! (2)

Ти обіщалась мене вік любити, ✓
 Ні з ким не знаться і всіх цураться,
 А для мене жити! (2)

Серденько моє, колись ми обое
 Любились вірно, чесно, примірно
 І жили в покої. (2)

Ой як я прийду, тебе не застану, ✓
 Згорну рученьки, згорну біленькі
 Та й нежив^о я стану... (2)

Микола (набик). Се не із нашого села і вовся мені незнакомий.

Петро (набик). Яке це село? Воно мені не в приміту.

Микола (підходить до Петра). Здоров, пане-брате! Ти, здається, не тутешній?

Петро. Ні, пане-брате.

Микола. Відкіль же ти?

Петро. Я?... (Усміхається.) Не знаю, як би тобі сказати — відкіль хочеш...

Микола. Та уже ж ти не забув хоть того міста, де родився?

Петро. О, запевне не забув, бо й вовся не знаю.

Микола. Та що ж ти за чоловік?

Петро. Як бачиш: бурлака на світі; тиняюсь од села до села, а тепер іду в Полтаву.

Микола. Може у тебе родичі єсть в Полтаві або знакомі?

Петро. Нема у мене ні родичів, ні знакомих. Які будуть знакомі або родичі у сироти?

Микола. Так ти, бачу, такий, як і я — безпритульний.

Петро. Нема у мене ні кола, ні двора: весь тут.

Микола. О, братіку (бере Петра за руку). Знаю я добре, як тяжко бути сиротою і не мати містечка, де б голову приклонити.

Петро. Правда твоя, брате; но я, благодареніє богу, до сього часу прожив так на світі, що ніхто нічим мене не уразить. Не знаю, чи моя однакова доля з тобою, чи од того, що і ти чесний парубок, серце мое до тебе склоняється, як до рідного брата. Будь моїм приятелем...

Я В А І І І

Возний і виборний виходять з Терпилишиної хати. У возного рука пов'язана шовковою хусткою, у виборного через плече старостинський рушник.

Микола і Петро одходять набік. Возний з задоволеним лицем походить.

Виборний (стає у дверях і голосно говорить у хату). Та ну-бо, Борисе, іди з нами! Мені до тебе діло єсть.

Терпилиха (з хати). Дайте йому покой, пане виборний! Нехай трохи прочумається.

Виборний. Та надворі швидше провітриться.

Терпилиха. В хаті лучше: тут ніхто не побачить і не осудить.

Виборний. За всі голови! (Відходить від дверей.) Не соромно, хоть на сватанні і через край смикнув окаянної варенухи. (Побачив Миколу.) Здоров, Миколо! Що ти тут робиш? Давно вернувся із города?

Возний. Не обритається лі в городі новинок каких курйозних?

Виборний. А вже ти був на базарі,— що там чути?

Микола. Не чув, далєбі, нічого. Та в городі тепер не до новин; там так старі дома ламають, та улиці застроюють новими домами, та кришки красять, та якісь пішоходи роблять, щоб в грязь добре бач, ходити було пішки, що аж дивитись мило.

Возний. Дивитись мило, а слухати, що міщанство і купечество говорить, чи мило, чи ні?

Виборний. А що ж вони будуть говорити? Не тепер же та й не од себе видумали таку перестройку города. Хто ж виноват безпечним людям, що не запаслися заздалегідь деревом, досками і дранню. Од того і тяжко. Ви думаете весело і старшині принуждати других виконати те, що їм велють? Та що ж робить, нігде дітись, коли треба управлятись.

Возний. Що правда, то правда; трохи крутенько загалили, так і те ж треба сказати, що всякий господар для себе ж і стрійть.

Микола. Інчі хати такі були, що як би не веліли порозламовати, то б од вітру самі попадали і подавили б своїх хазяїнів. Коли прислухатись, хто більше гримає на сю перестройку, то одні тузи, багачі. А середнього розбору мовча стрійть. Да уже ж і город буде, мов мак цзіте! Якби покойні шведи, що загинули під Полтавою, повставали, то б тепер не пізнали Полтави!

Возний. По крайній мірі — тее-то як його — чи не чути чого об обидях, спорах і грабежах, і — тее-то як його — о жалобах і позвах?

Виборний. Та що його питати: він по городу гав ловив та витрішки продавав... (До Миколи.) Чом ти, йолопе, не кланяєшся пану возному та не поздоровиш його? А вже бачиш — він заручився.

Микола. Поздоровляю вас, добродію... А з ким же бог привів?

Возний. З найкращою зо всього села і всіх прикосновенних околиць дівцею.

Виборний. Не скажемо, нехай кортить! (Одходить.) А се що за парубок?

Микола. Се мій знакомий; іде з Коломака в Полтаву на заробіток.

Возний. Хіба-разві — тее-то як його — із Коломака через наше село дорога в город?

Петро. Я нарощне прийшов сюда з ним побачиться.

(Возний і виборний виходять.)

ЯВА ІV

Петро і Микола

Петро. Се старший у вашому селі?

Микола. Який чорт, він живе тільки тут, бач, возний — так і бундючиться, що помазався паном. Юриста завзятий і хапун такий, що і з рідного батька злупить!

Петро. А то, другий?

Микола. То виборний Макогоненко; чоловічок і добрий був би, так біда — хитрий, як лисиця, і на всі сторони мотається; де не посій, там і уродиться, і уже де і чорт не зможе, то пошли Макогоненка, зараз докаже.

Петро. Так він штука! Кого ж вони висватали?

Микола. Я догадуюсь; тут живе одна бідна вдова з дочкою, то, мабуть, на Наталці возний засватався, бо до неї багато женихів залицялись.

Петро (*вбік*). На Наталці?.. (*Заспокоївшись.*) Но Наталка не одна на світі. (*До Миколи.*) Так, видно, Наталка багата, хороша і розумна?

Микола. Правда, хороша і розумна, а до того і добра; тільки не багата. Вони недавно тут поселились і дуже бідно живуть. Я далекий їх родич і знаю їх бідне поживання.

Петро. Де ж вони перше жили?

Микола. В Полтаві.

Петро (*жахається*). В Полтаві!..

Микола. Чого ж ти не своїм голосом крикнув?

Петро. Миколо, братіку мій рідний! Скажи по правді: чи давно уже Наталка з матір'ю тут живуть, і як вони прозиваються?

Микола. Як тут вони живуть... (*Говорить, розтягуючи, немов собі на думці розважає час.*) Четвертий уже год. Вони оставили Полтаву зараз по смерті Наталчиного батька.

Петро (*скрикнув*). Так він умер?!

Микола. Що з тобою робиться?

Петро. Нічого, нічого... Скажи, будь ласкав, як вони прозиваються?

Микола. Стара прозивається Терпилиха Горпина, а дочка — Наталка.

Петро (*сплеснув руками, закриває ними лице, голову схилив, стоїть непорушно*).

Микола (*б'є себе по лобі й робить знак, наче щось одгадав*). Я не знаю, хто ти, і тепер не питаюся, а тільки послухай:

ВІТЕР ВІЄ ГОРОЮ

Allegretto

The image shows a musical score for the piece 'ВІТЕР ВІЄ ГОРОЮ' (The Wind Blows in the Mountains). The score is written for piano and consists of two systems of music. Each system has a treble clef staff and a bass clef staff. The tempo is marked 'Allegretto'. The key signature has two flats (B-flat and E-flat), and the time signature is 2/4. The music features a mix of eighth and sixteenth notes, with some chords and rests. There are dynamic markings such as 'f' (forte) and 'p' (piano). The score ends with a double bar line and a fermata over the final note.

Микола

mf

ten.

Вітер віє горою, любивсь Петрусь зо мною,

mf

colla parte

f

ой, лихо, не Петрусь, лице біле, чорний ус! чорний ус!

Вітер віє горою, ✓
 Любивсь Петрусь зо мною,
 Ой, лихо, не Петрусь, | Двічі
 Лице біле, чорний ус!
 Полюбила Петруся, ✓
 І сказати боюся,
 Ой, лихо...
 А за того Петруся ✓
 Била мене матуся,
 Ой, лихо...
 Де ж блукає мій Петрусь, ✓
 Що і досі не вернувсь?
 Ой, лихо...
 Я хоть дівка молода, ✓
 Та вже знаю, що біда,
 Ой, лихо...

А що, може, не одгадав? (Обіймає Петра.)

Петро. Так, угадав!.. Я — той нещасний Петро, якому Наталка припівала сю пісню, якого вона любила і обіщала до смерті не забути, а тепер...

Микола. Що ж тепер? Іще ми нічого не знаємо, може і не її засватали.

Петро. Но серце мое замирає, начувається для себе великого горя. Братіку Миколо, ти говорив мені, що ти їх родич, чи не можна тобі довідатися о сватанні Наталки? Нехай буду знати свою долю!

Микола. Чому не можна? Коли хочеш, я зараз піду і все розвідаю. Ти скажи мені, чи говорити Наталці, що ти тут?

Петро. Коли вона свободна, то скажи за мене, а коли заручена, то краще не говори. Нехай буду один я горювати і сохнути з печалі. Нащо їй вспоминати об тім, кого так легко забула!

Микола. Стережись, Петре, нарікати на Наталку. Скільки я знаю її, то вона не од того іде за возного, що тебе забула. Подожди ж мене тут. (Іде до Терпилихи.)

Я В А V

Петро (*сам*). Чотири годи уже, як розлучили мене з Наталкою. Я бідний був тогді і любив Наталку без всякої надєжди. Тепер, наживши кривавим потом копійку, спішив, щоб багатому Терпилові показатись годним його дочки; но вмiсто багатого батька, найшов матір і дочку в бiдності і без помоцi. Все, здається, близило мене до щастя; но, як на те, треба ж опiзнитись одним днем, щоб гiрювати во всю жизнь! Кого безталання нападе, тому нема нi в чiм удачi. Правду у тiй пiснi сказано, що сусiдовi все удається, всi його люблять, всi до його липнуть, а другому все як одрiзано. (*Спiває.*)

ОЙ НЕ ШУМИ, ЛУЖЕ

Andante poco moderato

The piano introduction consists of two staves. The right hand features a melodic line with eighth-note patterns and some grace notes. The left hand provides a rhythmic accompaniment with chords and eighth-note figures. The tempo is marked 'Andante poco moderato' and the dynamics start with a forte 'f' marking.

marcato e ben cantando

Петро

The vocal line is written on a single staff with lyrics in Ukrainian. The piano accompaniment continues on two staves. The tempo changes to 'mf a tempo' and then 'allarg.' (ritardando). The dynamics include 'mf' and 'dim.' (diminuendo). The lyrics are: 'Ой не шуми, лу-же, зе-ле-ний бай-ра-че, не плач, не жу-ри-ся, мо-ло-дий ко-за-че.'

п. Не плач, не жу_ри_ ся, мо_ло_дий ко_за_че.

f *dim.*

f *mf* *dim.*

Fine

Ой не шуми, луже, зелений байраче, ✓
 Не плач, не журися, молодий козаче. (2)

Не сам же я плачу, плачуть карі очі, ✓
 Що нема спокою ані вдень ні вночі. (2)

Сусіди близькії — вороги тяжкії,
 Не велять ходити, дівчину любити. (2)

Я ж буду ходити і буду любити, ✓
 Ще й до себе візьму, буду з нею жити. (2)

ЯВА VI

Виборний (вийшов тим часом на вулицю, слухав-слухав, а тоді каже до Петра). Ти, небоже, і співака добрий.

Петро. Не так, щоб дуже — от аби-то.

Виборний. Скажи ж мені, відкіль ти йдеш, куди, і що ти за чоловік?

Петро. Я собі бурлака; шукаю роботи по всіх усюдах і тепер іду в Полтаву.

Виборний. Де ж ти бував, що ти видав і що чував?

Петро. Довго буде все розказовати. Був я і у моря, був на Дону, був на лінії, заходив і Харків.

Виборний. І в Харкові був? Лепський то десь город?

Петро. Гарний город; там всього доброго єсть, я і в театрі був.

Виборний. Де? В театрі? А що се таке театр, город чи містечко?

Петро. Ні, се не город і не містечко, а в городі вистроєний великий будинок. Туда ввечері з'їжджаються пани і сходяться всякі люди, хто заплатити може, і дивляться на комедію.

Виборний. На комедію! (Здивовано.) Ти ж бачив, пане-брате, сю комедію, яка вона?

Петро. І не раз бачив. Це таке диво — як побачиш раз, то і вдруге схочеться.

ЯВА VII

Ті ж і возний

Возний. Що ти тут, старосто мій, — тее-то як його — розглагольствуєш з пришельцем?

Виборний. Та тут диво, добродію; сей парняга був у театрі та бачив і комедію і зачав було мені розказовати, яка вона, так ви перебили.

Возний. Комедія, сиріч, лицедійство. (До Петра.) Продолжай, вашець...

Петро. На комедії одні виходять, — поговорять, поговорять та й підуть; другі вийдуть, — те ж роблять; деколи під музику співають, сміються, плачуть, лаються, б'ються, стріляються, колються і умирають.

Виборний. Так така то комедія? Єсть же на що дивитись, коли люди убиваються до смерті; нехай їй всячина!..

Возний. Они не убиваються і не умирають — тее-то як його — наосяще; а тільки так удають іскусно і прикидаються мертвими. О, якби справді убивалися, то б було за що гроші заплатити!

Виборний. Так се тільки гроші видурюють! Скажи ж, братіку, яке тобі лучше всіх полюбилося, як каже пан возний, лицемірство?

Возний. Не лицемірство, а лицедійство.

Виборний. Ну, ну! лицедійство...

Петро. Мені полюбилась наша малоросійська комедія; там була Маруся, був Климівський, Прудіус і Грицько.

Виборний. Розкажи ж мені, що вони робили, що говорили.

Петро. Співали московські пісні на наш голос, Климівський танцював з москалем. А що говорили, то трудно розібрати, бо сю штуку написав москаль по-нашому і дуже поперевертав слова.

Виборний. Москаль? Нічого ж і говорити. Мабуть, вельми нашкодив і наколотив гороху з капустою.

Петро. Климівський був письменний, компоновав пісні і був виборний козак; служив у полку пана Кочубея на баталії з шведами, під нашою Полтавою.

Возний. В полку пана Кочубея? Но в славній полтавській времена — тее-то як його — Кочубей не бил полковником і полка не імів; ібо і пострадавший от ізверга Мазепи за вірність к государю і отечеству Василій Леонтійович Кочубей бил генеральним суддею, а не полковником.

Виборний. Так се так, не во гнів сказати: букибарабанбашта, шануючи бога і вас.

Возний. Великая неправда виставлена перед очі публичності. За сіє малоросійська літопись вправі припозвать сочинителя позвом к отвіту.

Петро. Там і Іскру почитують.

Возний. Іскра, шурин Кочубея, бил полковником полтавським і пострадал вмісті з Кочубеєм, мало не за год до Полтавської баталії; то думать треба, що і полк не ему принадлежал во врем'я сраженія при Полтаві.

Петро. Там Прудіуса і писаря його Грицька дуже бридко виставлено, що ніби то царську казну затаїли.

Возний. О, се діло возможне і за се сердиться не треба. В сім'ї не без виродка — тее-то як його. Хіба єсть яка земля, праведними Іовами населена? Два плута в селі і селу безчестя не роблять, а не тільки цілому краю.

Виборний. От то тільки нечепурно, що москаль взявся по-нашому і про нас писати, не бачивши зроду ні краю і не знавши звичаїв і повір'я нашого. Коли не піп...

Возний (*перебиваючи*). Полно, довольно, годі, буде балакати. Тобі яке діло до чужого хисту? Ходім лиш до будушої моєї тещі. (*Виходять.*)

ЯВА VІІІ

Петро (*сам*). Горько мені слухати, що Терпилиху зоветь другий, а не я, тещею. Так Наталка не моя? Наталка, котру я любив більше всього на світі; для котрої одважовав жизнь свою на всі біди, для котрої стогнав під тяжкою роботою, для котрої скитався на чужині і заробленую копійку збивав до купи, щоб розбагатіть і назвать Наталку своєю вічно! І коли сам бог благословив мої труди, Наталка тогді достається другому! О злая моя доле! Чом ти не такая, як у других? (*Сніває.*)

ОЯ ТА ЙШОВ КОЗАК З ДОНУ

The musical score is written for piano and consists of two systems. The first system is marked 'Sostenuto' and the second 'Adagio'. The key signature is one sharp (F#) and the time signature is 3/4. The first system starts with a piano (*mp*) dynamic and includes a crescendo (*cresc.*) marking. The second system starts with a forte (*f*) dynamic and ends with a piano (*p*) dynamic. The score features a mix of eighth and sixteenth notes, with some rests and phrasing slurs.

Петро

The musical score is written for voice and piano. It consists of three systems of staves. The first system features a vocal line for Petro and a piano accompaniment. The piano part includes markings for *f largamente*, *rall.*, *p*, and *pp*. The second system continues the vocal and piano parts, with markings for *poco cresc.*, *f*, *meno f*, and *pp*. The third system concludes the piece with a *dim. e rall.* marking and ends with a *Fine* instruction.

Ой та йшов ко- зак з До- ну,
та з До- ну до- до- му, та з До- ну до- до- му,
та сів над во- до- ю.

Ой та йшов козак з Дону, та з Дону додому,
Та з Дону додому, та сів над водою.

Сівши над водою, проклинає долю:
Ой, доле, ж моя доле, доле моя злая!

Доле моя злая, чом ти не така!
Чом ти не така, як доля чужая?

Другим даєш лишне, мене ж обижаєш,
І що мені миле, і те однімаєш!

ЯВА ІХ

Петро і Микола

Петро. А що, Миколо! Яка чутка?

Микола. Не успів нічого і спитати. Лихий приніс возного з виборним. Та тобі б треба при-
таїтись де-небудь. Наталка обіщала на час сюди вийти.

Петро. Як же я удержусь не показатись, коли побачу свою милу?

Микола. Я кликну тебе, коли треба буде.

(Петро ховається.)

ЯВА Х

Микола і Наталка

Наталка (швиденько виходить). Що ти хотів сказати мені, Миколо? Говори швидче, бо за
мною зараз збігаються.

Микола. Нічого. Я хотів спитати тебе, чи ти справді посватана за возного?

Наталка (сумно). Посватана... Що ж робить; не можна більше сопротивлятися матері!
Я і так скільки одвильовалася і всякий раз убивала її своїм одказом.

Микола. Ну, що ж? Возний — не взяв його враг — завидний жених. Не бійсь, полюбиться,
а може і полюбивсь уже?

Наталка (докірливо). Миколо, Миколо! Не гріх тобі тепер надо мною сміятись! Чи можна
мені полюбити возного, або кого другого, коли я люблю одного Петра. О, коли б ти знав його, по-
жалів би і мене і його.

Микола. Петра? (Співає.)

Що за того Петруся
Била мене матуся.

Ой, лихо — не Петрусь,
Лице біле, чорний ус!

Наталка (заплакавши). Що ти мені згадав! Ти роздираєш моє серце. О, я бідна! (Мовчить,
потім показує на річку.) Бачиш Ворскло?.. Або там, або ні з ким.

Микола (показує в той бік, де Петро сховався). Бачиш ту сторону? Отже і в Ворсклі не бу-
деш, і журитись перестанеш.

Наталка. Ти, мені здається, побувавши довго в городі, ошалів і совсім не тим став, що був.

Микола. Коли хочеш, то я так зроблю, що і ти не та будеш, що тепер.

Наталка. Ти чорт знаєть що верзеш, піду лучше додому. (Хоче піти.)

Микола (не пускає її). Пожди, одно слово вислухай, та й одв'яжись од мене.

Наталка. Говори ж — що такеє?

Микола. Хочеш бачити Петра?

Наталка. Що ти? Перехрестись! Де б то він взявся?

Микола. Він тут, та боїться показатись тобі, потому що ти посватана до возного.

Наталка. Чого ж йому боятись? Нам не гріх побачитись, я іще не вінчана... Та ти обма-
нюєш!..

Микола. Не обманюю,— приглядайся! Петре, явись!

Наталка (побачила Петра, скрикнула). Петре!

Петро. Наталко!.. (Обнімаються.)

Микола (співає).

Поблукавши, мій Петрусь,
До мене оп'ять вернувсь.

Ой, лихо, не Петрусь
Лице біле, чорний ус!

Петро. Наталко! В який час я тебе зустрічаю!.. І для того тільки побачились, щоб навіки роз-
лучитись.

Наталка. О, Петре! Скільки сльоз вилила я за тобою. Знаю тебе і затим не питаюся, чи
іще ти любиш мене, а за себе — божусь...

Микола (перебиває). Об любові поговорите другим разом, ліпшим часом; а тепер поговорите,
як з возним розв'язатись.

Наталка. Не довго з ним розв'язатись: не хочу, не піду, та й кінці в воду!

Петро. Чи добре так буде? Твоя мати...

Наталка (*перебиває*). Мати моя хотіла, щоб я за возного вишла замуж з тим, що тебе не було. А коли ти прийшов, то возний мусить одступитися.

Петро. Возний — пан, чиновний і багатий, а я не маю нічого. Вам з матір'ю треба підпори й зашити, а я через себе ворогів вам прибавлю, а не допомоги подам.

Наталка. Петре! Не так ти думав, як одходив!

Петро. Я однаковий, як тогді був, так і тепер, і скажу тобі, що і мати твоя не погодиться проміняти багатого зятя на бідного.

Микола. Трохи Петро неправду говорить.

Наталка. Одгадую своє нещастя! Петро більше не любить мене і йому нужди мало, хочь би я і пропала. От яка тепер правда на світі!

ПІДЕШ, ПЕТРЕ

Andante

mf *f*

p

cresc. *dim.*

Наталка

Пі-деш, Пе-тре, до ті-є-ї, я-ку те-пер лю-биш,
 Ко-ли б лю-бив, по-преж-ньо-му, то б не мав цу-рать-ся;
 Я жи-знь сво-ю не-на-вид-жу, з сер-цем не звла-ді-ю,

пe-ред не-ю ме-не, бід-ну, за лю-бов о-су-диш. // су-диш.
 не по-лус-тив сво-ю ми-лу дру-го-му дос-тать-ся. // стать-ся.
 ко-ли Пет-ро мій не бу-де, то смерть за-по-ді-ю. // ді-ю.

mf Петро

Я дру-го-ї не лю-бив і лю-бить не бу-ду,
 Люб-лю те-бе по-преж-ньо-му, не ду-мав цу-рать-ся;
 Ко-ли вір-но Пе-тра лю-биш, так жи-ви для Йо-го,

cresc. *f*

те-бе ж, мо-є сер-де-нят-ко, по смер-ть не за-бу-ду.
 не по-пу-щу мо-ю ми-лу дру-го-му дос-тять-ся.
 мо-лись бо-гу, мо-я ми-ла, не стра-шись ні-ко-го.

rit f *rit f*

Бог по-мо-же сер-цям вір-ним пе-ре-жи-ти
 -бу-сть ду-ся. Бог по-мо-же сер-цям вір-ним пе-ре-жи-ти
 -ко-го.

му-ки; ду-ші на-ші з'ед-на-ли-ся, з'є-ди-нить і

му-ки; ду-ші на-ші з'ед-на-ли-ся, з'є-ди-нить і

f cresc. *dim.*

ру-ки. ру-ки.

ру-ки. ру-ки.

p *cresc.* *dim.* *p* *pp*

Наталка

Підеш, Петре, до тієї, яку тепер любиш, ✓
 Перед нею мене, бідну, за любов осудиш. (2)

Петро

І другої не любив і любити не буду, ✓
 Тебе ж, моє сердечко, по смерть не забуду. (2)

Наталка

Коли б любив по-прежньому, то б не мав цуратися;
 Не попустив свою милу другому достатися. (2)

Петро

Люблю тебе по-прежньому, не думав цураться;
Не попушу мою милу другому достаться.

Наталка

Я жизнь свою ненавижу, з серцем не звадію,
Коли Петро мій не буде, то смерть заподію.

Петро

Коли вірно Петра любиш, так живи для його,
Молись богу, моя мила, не страшись нікого.

Обоє

Бог pomoже серцям вірним пережити муки;
Душі наші з'єднались, з'єднить і руки.

Микола. Так, Наталко! Молись богу і надійся од його всього доброго. Бог так зробить, що ви обоє незчуєтесь, як і щастя на вашій стороні буде.

Наталка. Я давно уже поклялась і тепер клянусь, що крім Петра ні за ким не буду. У мене рідна мати — не мачуха, не схоче своєї дитини погубити.

Петро. Дай боже, щоб її природна доброта взяла верх над приманою багатого зятя.

Наталка. Петре! Любиш ти мене?

Петро. Ти все-таки не довіряєш? Люблю тебе більше, як самого себе.

Наталка. Дай же мені свою руку! (Взявши руки.) Будь же бодрим і мені вірним, а я на вік твоя.

Микола. Ай Наталка! Ай Полтавка! От дівка, що і на краю пропасті не тільки не здригнулась, но і другого піддержує (Наталці.) За се заспіваю тобі пісню про Ворскло, щоб ти не важилась його прославляти собою, воно і без тебе славне. (Співає.)

ВОРСКЛО РІЧКА

Allegretto

The piano introduction is in 2/4 time, key of D major. The right hand features a melodic line with eighth-note patterns and slurs. The left hand provides harmonic support with chords and moving lines. A dynamic marking of *f* (forte) is present in the lower register.

Микола

Вор-скло річ-ка не-ве-лич-ка,

The vocal part begins with a rest, followed by the lyrics. The melody is in the right hand, with a dynamic marking of *f*. The piano accompaniment in the left hand includes a *cresc.* (crescendo) marking and continues with a rhythmic accompaniment. The score concludes with a final chord in the piano part.

те_ че здав_ на, ду_ же слав_ на не во_ до_ ю, а вій_ но_ ю, де швед по_ ліг

го_ ло_ во_ ю. Не во_ до_ ю, а вій_ но_ ю, де швед по_ ліг го_ ло_ во_ ю.

Più mosso

Ворскло річка невеличка,
Тече здавна, дуже славно
Не водою, а війською,
Де швед поліг головою. | Двічі

Ворскло зріло славне діло,
Як цар білий, мудрий, смілий,
Побив шведську вражу силу
І насипав їм могилу. | Двічі

Козаченьки з москалями
Потішались над ворогами,
Добре билась за Полтаву
Всій Росії в вічну славу! | Двічі

Петро. Отже ідуть...
Микола. Кріпись, Петре, і ти, Наталко!.. Наступає хмара і буде великий грім.

Виходять возний, виборний і Терпилиха.

Виборний. Що ви тут так довго роздабарюєте?

Возний. О чем ви — тее-то як його — бесідуєте?

Терпилиха (*побачивши Петра*). Ох, мені лихо!

Наталка. Чого ви лякаєтесь, мамо? Се Петро.

Терпилиха. Свят, свят, свят! Відкіль він взявся? Се мара!

Петро. Ні, се не мара, а се я — Петро, і тілом, і душею.

Возний (*до виборного*). Що се за Петро?

Виборний. Се, мабуть, той, що я вам говорив, Наталчин любезний, пройдисвіт, ланець.

Возний (*до Петра*). Так ти, вашець, Петро? Чи не можна б тее-то як його — убиратись своєю дорогою, бо ти, кажеться, бачиться, видиться, здається, меж нами лишній.

Наталка. Почому ж він лишній?

Терпилиха. І відомо — лишній, коли не в час пришов хати холодити.

Петро. Я вам ні в чім не помішаю, кінчайте з богом те, що начали.

Наталка. Не так-то легко можна окончити те, що вони начали.

Возний. А по якій би то такої резонної причині?

Наталка. А по такій причині: коли Петро мій вернувся, то я не ваша, добродію.

Возний. Однак ж, вашеці проше, ви рушники подавали, сиріч — тее-то як його — ти одружилася зо мною.

Наталка. Далеко іще до того, щоб я з вами одружилася! Рушники нічого не значать.

Возний (*до Терпилихи*). Не прогнівайся, стара. Дочка твоя — тее-то як його — нарушаєт узаконений порядок. А понеже рушники і шовковая хустка суть доказательства добровольного і непринужденного ея согласія бить моєю сожительницею, то в такому випадкі станете пред суд, заплатите пеню і посидите на вежі.

Виборний. О, так! так! Зараз до волосного правленія та і в колоду.

Терпилиха (*злякавшись*). Батечки мої, умилосердітесь! Я не одступаю од свого слова. Що хочете робіте з Петром, а Наталку, про мене, зв'яжіте і до вінця ведіте.

Наталка. Не докажуть вони сього. Петро нічого не виноват, а я сама не хочу за пана возного: до сього силою ніхто мене не принудить. І коли на те іде, так знайте, що я вічно одрікаюсь од Петра і за возним ніколи не буду.

Микола. Що тепер скажуть?

Виборний. От вам і Полтавка! Люблю за обичай!

Терпилиха. Вислухайте мене, мої рідні! Дочка моя до сього часу не була такою упрямою і смілою; а як прийшов сей (*показує на Петра*) шибеник, пройдисвіт, то і Наталка обезуміла і зробилась такою, як бачите. Коли ви не виправдите відсіль сього голодрабця, то я не ручаюсь, щоб вона і мене послухала.

Возний і виборний (*разом*). Вон, розбишако, із нашого села зараз... І щоб і твій дух не пах! А коли волею не підеш, то туду заправторимо, де козам роги правлять.

Терпилиха. Зслизни, маро!

Петро. Утихомиртесь на час і вислухайте мене: що ми любилися з Наталкою, про те і богу, і людям ізвісно; но щоб я Наталку одговорював іти замуж за пана возного, научав дочку не слухати матері і поселяв несогласіє в сім'ї — нехай мене бог накаже! Наталко, покорися своїй долі, послухай матері, полюби пана возного і забудь мене навіки! (*Обертається й утирає сльози. Всі виявляють співчуття до горя Петра, навіть і возний.*)

Терпилиха. Добрий Петро! Серце моє против волі за його вступається.

Наталка плаче, возний замислюється.

Виборний. Що не говори, а мені жаль його.

Микола. На чім то все це окошиться?

Возний (*до Петра*). Ти, вашець, — тее-то як його — куди тепер помандруеш?

Петро. Я ішов в Полтаву, но тепер піду так, щоб ніколи сюда не вертатись... Іще пару слов скажу Наталці: Наталко! Я через тебе оставив Полтаву і для тебе в дальніх сторонах трудився чотири годи; ми з тобою вирости і згодовалися вкупі у твоєї матері, ніхто не воспретить мені почитати тебе своєю сестрою. Що я нажив — все твоє: на, возьми! (*Виймає з-за пазухи зав'язані в хустку гроші.*) Щоб пан возний ніколи не попрекнув тебе, що взяв бідну і на тебе іздержався! Прощай! Шануй матір нашу, люби свого суженого, а за мене одправ панахиду.

Наталка. Петре! Нешастя моє не таке, щоб грішми можна од його одкупитись: воно (*показує на серце*) тут! Не треба мені грошей твоїх. Вони мені не допоможуть. Но бідною нашою не потішаться вороги наші... І моїй житні кінець не далеко... (*Схиляється на плече Петрові.*)

Терпилиха (підбігає і обнімає Петра). Петре!
Наталка (обіймає Петра). Мамо! Кого ми теряємо!
Ми́кола (до виборного). А тобі як він здається?

Виборний. Такого чоловіка, як Петро, я зроду не бачив!

Возний (виходячи наперед). Размишлял я предовольно і нашел, що великодушний поступок всякої страсті в нас пересиливаєть. Я — возний і, признаюсь, что от рожденія моего расположен к добрим ділам; но, за недосужністю по должности і за другими клопотами, доселі ні одного не зді- лал. Поступок Петра, толіко усердний і без примісу ухищрення, подвигаєть мене на нижеслідующее... (До Терпилихи.) Ветхая деньми! благословиши лі на благое діло?

Терпилиха. Воля ваша, добродію! Що не зробите, все буде хороше: ви у нас пан письменний.

Возний. Добрий Петре і бойкая Наталко! Приступіте до мене! (Бере їх за руки, підводить до матері.) Благослови дітей своїх щастям і здоров'ям. Я одказуюсь од Наталки і уступаю Петру во вічне і потомственное владініє з тим, щоб зробив її благополучною. (До глядачів.) Поеліку же я — возний, то по привілегії, Статутом мні наданой, заповідаю всім: «где два б'ються — третій не мішайсь!» і твердо пам'ятовать, що насильно милим не будеш.

Петро і Наталка (обнімають матір). Мати наша рідная, благослови нас!

Терпилиха. Бог з'єднає вас чудом, нехай вас і благословить своєю благостію...

Ми́кола. От такіє то наші полтавці! Коли діло піде, щоб добро зробити, то один перед дру- гим хватаються.

Виборний. Наталка — по всьому полтавка, Петро — полтавець, та й возний, здається, не з другої губернії.

Петро. Наталко! Тепер ми ніколи не розлучимося. Бог нам поміг перенести біди і напасті, він поможе нам вірною любовію і порядочною житнію бути приміром для других і заслужить прозвище добрих полтавців. Заспівай же, коли не забула, свою пісню, що я найбільше люблю.

Наталка. Коли кого любиш, то нічого не забудеш.

ОЙ Я ДІВЧИНА ПОЛТАВКА

Allegro vivo

The piano accompaniment is written in 2/4 time with a key signature of one flat (B-flat). It features a lively melody in the right hand and a supporting bass line in the left hand. The piece is marked 'Allegro vivo' and 'f' (forte). There are handwritten annotations in the score, including a circled 'X' at the top and some illegible scribbles in the left hand.

Наталка

Ой я дів_чи_на Пол_тав_ка, а зо_вуть ме_не На_тал_ка,—

The vocal line is written in a single staff with a treble clef and a key signature of one flat. It begins with a dynamic marking of 'f' (forte). The melody is simple and rhythmic, matching the piano accompaniment. The lyrics are written below the staff.

Н.

дів_ ка про_ та, не_ кра_ си_ ва, з доб_ рим сер_ цем, не спе_ си_ ва.

p *leggiero*

Н.

Дів_ ка про_ та, не_ кра_ си_ ва, з доб_ рим сер_ цем, не спе_ си_ ва.

poco f

Fine

ff

Coda

ff sf sf sf

Ой я дівчина Полтавка, ✓
 А зовуть мене Наталка,—
 Дівка проста, некрасива, | Двічі
 З добрим серцем, не спесива.

Коло мене хлопці в'ються ✓
 І за мене часом б'ються,
 А я люблю Петра дуже,— | Двічі
 До других мені байдуже.

Мої подруги пустують
 І зо всякими жартують,
 А я без Петра скучаю | Двічі
 І веселості не знаю.

Я з Петром моїм щаслива, ✓
 І весела, і жартлива.
 Я Петра люблю душею, | Двічі
 Він один владі нею.

(Хор).

НАЧИНАЙМО Ж ВЕСЕЛИТСЯ

Andante mosso

Наталка
Терпилиха

f

На_чи_най_мо_ж_ве_се_ли_тись, час нам сльо_зи

Петро
Возний

На_чи_най_мо_ж_ве_се_ли_тись, час нам сльо_зи

Микола
Виборний

На_чи_най_мо_ж_ве_се_ли_тись, час нам сльо_зи

Н.
Т.

о_су_шить; до_ки_ли_ха_нам_стра_ши_тись?

П.
ВОЗ.

о_су_шить; до_ки_ли_ха_нам_стра_ши_тись?

М.
В.

о_су_шить; до_ки_ли_ха_нам_стра_ши_тись?

Н.
Т.
Не до смер_ті в го_ рі жить! в го_ рі жить!

П.
С.
Не до смер_ті в го_ рі жить! в го_ рі жить!

М.
В.
Не до смер_ті в го_ рі жить! в го_ рі жить!

Начинаймо ж веселитись,
Час нам сльози осушити;
Доки лиха нам страшитись?
Не до смерті в горі жить!

Двічі

Нехай злії одні плачуть,
Бо недобре замишляють;
А полтавці добрі скачуть,
Не на зло другим гуляють.

Двічі

Коли хочеш быть щасливим,
То на бога полагайся;
Перенось все терпеливо,
І на бідних оглядайся!

Двічі

З а в і с а

ДОДАТКИ

ГОМІН, ГОМІН ПО ДІБРОВІ

Moderato Risoluto

Микола Moderato

Го_мін, го_мін по діб_ро_ві, ту_ман по_ле по_кри_ва_є,

dim. Для повторення Для закінчення

М. ма_ти си_на про_га_ня_є: І_ди, // тер_ни.

p *colla voce* *cresc.* *adagio*

p *marcato* *f*

Гомін, гомін по діброві,
Туман поле покриває,
Мати сина проганяє:
Іди, сину, пріч від мене!
Нехай тебе орда візьме! (2)

Мене, мати, орда знає,
В чистім полі об'їжджає. (2)
Іди, сину, пріч від мене,
Нехай тебе турчин візьме. (2)

Мене, мати, турчин знає,
Сріблом-злотом наділяє. (2)
Іди, сину, пріч від мене,
Нехай тебе ляхи візьмуть. (2)

Мене, мамо, ляхи знають,
Пивом-медом напувають. (2)
Іди, сину, пріч від мене,
Нехай тебе москаль візьме. (2)

Мене, мамо, москаль знає,
Жить до себе підмовляє. (2)
Вернись, сину, додомоньку,
Змию тобі головоньку. (2)

Мені, мати, змиють дощі,
А розвіють буйні вітри,
А розчешуть густі терни.

У СУСІДА ХАТА БІЛА

Andante mesto

Piano introduction in 2/4 time, key of B-flat major. The right hand features a melodic line with slurs and accents, while the left hand provides a harmonic accompaniment. The dynamic marking is *fz*.

Петро

Vocal line for the first line of lyrics, starting with a forte (*f*) dynamic. The piano accompaniment is marked *mp* *leggiero*. The lyrics are: у су-сі-да ха-та бі-ла, у су-сі-да жін-ка ми-ла;

росо *p*

Vocal line for the second line of lyrics, starting with a piano (*p*) dynamic. The piano accompaniment is marked *poco cresc.* and *p*. The lyrics are: а у ме-не ні ха-тин-ки, не-ма щас-тя, не-ма жін-ки.

² *espress.*

Для закінчення

Vocal line for the third line of lyrics, starting with a piano (*p*) dynamic. The piano accompaniment is marked *cresc.* and *f*. The lyrics are: не-ма щас-тя, не-ма жін-ки.

У сусіда хата біла,
У сусіда жінка мила;
А у мене ні хатинки,
Нема щастя, нема жінки. | Двічі

За сусідом молодиці,
За сусідом і вдовиці,
І дівчата поглядають,—
Всі сусіда поважають. | Двічі

Сусід ранше мене сіє,—
У сусіда зеленіє,
А у мене не орано
І нічого не сіяно. | Двічі

Всі сусіда вихваляють,
Всі сусіда поважають,
А я марно часи трачу,
Один в світі тільки плачу. | Двічі

Николай Витальевич Лысенко
НАТАЛКА ПОЛТАВКА
(На українском языке)

Редактор Г. Я. Гембера. Літературний редактор В. Ф. Рубан. Художник В. Г. Котляр. Художній редактор М. Д. Шаншейн. Технічний редактор О. І. Фільчагова. Коректор О. М. Майборода. Тем. план 1968 р. № 6. Здано на виробництво 4.IV.1968 р. Підписано до друку 13.XI.1968 р. Формат 60×90¹/₈. Папір офсетний № 1. Умовно-друк. арк. 10,5. Обліково-вид. арк. 9,54. Зам. 511. Тираж 2240. Видавництво «Музична Україна», Київ, Пушкінська 32. Фабрика офсетного друку № 1 Комітету по пресі при Раді Міністрів УРСР, Київ, вул. Фрунзе, 51-а. Ціна 1 крб. 30 коп.

9—3—5
6—68M